

**ПИТАННЯ КОШТОРИСНОГО ФІНАНСУВАННЯ
ФІЛІАЛІВ УДППЗ “УКРПОШТА”**

**THE QUESTIONS OF UPDATING OF BUDGET FINANCING OF BRANCHES
OF THE UKRAINIAN STATE ENTERPRISE OF POST COMMUNICATION “UKRPOST”**

Анотація. У статті розглядаються питання коригування кошторисного фінансування філіалів Українського державного підприємства поштового зв'язку “Укрпошта” на різних етапах його розвитку. Запропоновано новий підхід до коригування кошторисів витрат при перевиконанні плану доходів у залежності від виробничих потреб.

Summary. In clause the questions of updating of budget financing of branches of the Ukrainian state enterprise of post communication "Ukrpost" are considered. The new approach to updating the estimates of expenses is offered at performance of the plan of the incomes depending on industrial needs.

Складність ситуації в економіці України обумовлена негативним впливом деформацій у відбудовних процесах, що накопичувалися протягом багатьох років, фізичним і моральним старінням виробничого потенціалу, значною енергоємністю виробництва, що знижує конкурентоздатність української продукції і звужує ринки збуту. Зміни, що відбуваються в усіх сферах суспільної діяльності нашої країни, стосуються і галузі зв'язку – як поштового, так і електрозв'язку.

У народно-господарському комплексі України галузь зв'язку відіграє важливу роль, створюючи умови і надаючи можливість активного розвитку всіх галузей економіки. Особливе соціально-економічне значення відіграє поштовий зв'язок, який задовольняє потреби населення, підприємств, установ і організацій у пересиланні письмової кореспонденції, бандеролей, посилок, грошових переказів, виплаті пенсій та грошових допомог малозабезпеченим верствам населення, передплаті періодичних друкованих видань тощо.

Значення поштових послуг у національній економіці визначається її належністю до виробничої і соціальної інфраструктури. Сучасний поштовий зв'язок надає великомасштабну розгалужену систему комунікаційного обслуговування державних, комерційних і фінансових структур, органів управління, населення й інших споживачів. Діяльність поштового зв'язку по наданню універсальних послуг споживчам, цінність яких визначається реєстром предметів (послуг) першої необхідності для нормальної життєдіяльності, не може мати чисто комерційний характер і підлягає державному регулюванню в рамках природних монополій або соціально-значимих послуг або служб. Взаємовідносини поштового зв'язку з електрозв'язком і транспортними відомствами будуються на договірних взаємовигідних засадах співробітництва і партнерства.

Скорочуючи час і простір, поштовий зв'язок впливає на економіку, управління, обороноздатність, розвиток бізнесу, підвищення добробуту й якості життя людей. У багатьох випадках він є як засіб підвищення ділової активності і залучення в господарський обіг регіональної економіки, реалізації потенційних можливостей віддалених від центру районів країни. Завдяки широкій розгалуженості мережі поштового зв'язку, він є найважливішим засобом спілкування й обміну інформацією, матеріальними цінностями і коштами.

На стан і характер розвитку поштового зв'язку безпосередньо впливає ступінь задоволення потреб користувачів у послугах зв'язку, на економіку галузі зв'язку і національної економіки. Сьогодні стан поштового зв'язку в Україні не відповідає вимогам населення і суспільного виробництва, рівню розвитку пошти в розвинених країнах в наслідок наступних причин:

– залишкового принципу фінансування розвитку галузі зв'язку і диспропорцій в підгалузевому розвитку зв'язку протягом багатьох десятиліть, що обумовило істотне відставання поштового зв'язку України за рівнем технічного оснащення виробництва від розвинених країн;

– негативних результатів реформування економіки України, що відбилось на спаді промислового виробництва, порушенні господарських зв'язків, зниженні платоспроможності споживачів.

– випереджального зростання цін на експломатеріали, енергоносії тощо, що впливає на елементи поштових витрат, порівняно з тарифами на послуги поштового зв'язку, збільшує число нерентабельних об'єктів поштового зв'язку і викликає фінансовий дефіцит поштової служби.

Ефективна діяльність підприємства поштового зв'язку в довгостроковій перспективі забезпечення високих темпів розвитку і підвищення конкурентоздатності значною мірою

визначається рівнем її прибутковості. Впровадження ринкових механізмів господарювання і формування, в зв'язку з цим конкурентного середовища на ринку послуг, потребують від керівників і спеціалістів поштового зв'язку пошуку шляхів, які б забезпечили стабільний розвиток галузі та стійкі позиції на ринку [1, 2].

З метою більш гармонійної інтеграції української пошти до ринкових умов Держкомзв'язку України була розроблена та затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1 від 4.01.1998 р. Програма реструктуризації Українського державного об'єднання поштового зв'язку "Укрпошта". Програмою передбачено перетворення об'єднання поштового зв'язку в підприємство, а підприємств поштового зв'язку, які входили до складу об'єднання, в його філіали [3].

В результаті реалізації Програми реструктуризації об'єднання поштового зв'язку було створено підприємство поштового зв'язку, до складу якого увійшли 25 регіональних дирекцій, Київська та Севастопольська міські дирекції, Дирекція оброблення та перевезення пошти, дирекція "Автотранспошта" та дирекція "Марка України". Відповідно до Закону України "Про поштовий зв'язок" підприємство отримало Статус національного оператора поштового зв'язку. Постало питання перетворення підприємства в конкурентоздатну компанію з ефективною організаційною структурою управління, сучасним кваліфікованим менеджментом, насамперед, фінансовим. Одним із основних завдань оператора поштового зв'язку стало питання створення економічних механізмів щодо забезпечення господарського розрахунку та самофінансування в ринкових умовах. Забезпечення покриття всіх витрат власними доходами є важливим питанням для української пошти.

Виробнича діяльність пошти, як відомо, завжди характеризувалась великою питомою вагою ручної праці. Доставку поштових відправлень, письмової кореспонденції, періодичних друкованих видань, грошових пенсій та допомог здійснюють листоноші, чисельність яких у поштовому зв'язку перевищує 30,0% від загальної чисельності працівників. Тарифи ж на послуги поштового зв'язку як соціально значимі послуги регулюються державою і не можуть змінюватись поштовим зв'язком самостійно. Виникають проблеми узгодження цих взаємопротилежних напрямків виробничої діяльності.

До того ж споживання послуг зв'язку в різних регіонах України залежить від економічного розвитку цих регіонів. У промислово розвинених регіонах країни спостерігається більш інтенсивне споживання послуг поштового зв'язку, в сільськогосподарських регіонах – менш інтенсивне. Це накладає свої "відбитки" на обсягах доходів і витрат, фінансових можливостях філіалів підприємства поштового зв'язку.

Враховуючи, що основним завданням фінансів поштового зв'язку є своєчасне створення, планомірний розподіл і найбільш ефективно використання грошових коштів для забезпечення найбільш повного задоволення потреб народного господарства і населення у послугах поштового зв'язку, виникло питання концентрації фінансових коштів підприємства поштового зв'язку, розробки механізму їх розподілу, функціонування та регулювання [4].

В УДППЗ "Укрпошта" запроваджено механізм (методика) кошторисного фінансування, розроблена схема руху грошових коштів між філіалами і генеральною дирекцією підприємства. В основу розробки кошторисів витрат покладено нормативний метод розподілу доходів отриманих філіалами від надання послуг споживачам [4].

Впроваджений в практику механізм кошторисного фінансування не повною мірою стимулював зростання надаваних послуг, покращення якості обслуговування споживачів та підвищення матеріальної зацікавленості працівників галузі у кінцевому результаті виробничої діяльності.

Метою даної статті є виявлення та розробка шляхів щодо коригування методики кошторисного фінансування філіалів УДППЗ "Укрпошта".

Реалізація цієї мети обумовило проводити коригування двома етапами.

Перший етап. Враховуючи що найбільшу питому вагу в собівартості витрат пошти займають витрати на оплату праці з нарахуваннями, в 2000 р. методика була скоригована і передбачена можливість збільшення однієї зі статей кошторису витрат – фонду оплати праці у залежності від темпу перевиконання плану доходів у межах запланованого прибутку до оподаткування [5].

При перевиконанні плану доходів згідно з цією методикою філіали підприємства отримали право перевищувати обсяг загальних витрат на суму збільшення фонду оплати праці, застосовуючи коефіцієнти співвідношення собівартості, як суму всіх витрат до фактичних доходів і доходів, визначених згідно з планом.

При цьому плановий коефіцієнт співвідношення $K_{пл}$ визначається наступним чином:

$$K_{\text{пл}} = \frac{C_{\text{пл}}}{D_{\text{пл}}},$$

де $C_{\text{пл}}$ – планована собівартість;

$D_{\text{пл}}$ – плановані доходи.

Фактичний коефіцієнт співвідношення $K_{\text{ф}}$ визначається наступним чином:

$$K_{\text{ф}} = \frac{C_{\text{ф}}}{D_{\text{ф}}},$$

де $C_{\text{ф}}$ – фактична собівартість;

$D_{\text{ф}}$ – фактичні доходи.

Різниця між фактичним і плановим коефіцієнтами ($K_{\text{різ}} = K_{\text{ф}} - K_{\text{пл}}$) дає право коригування планового фонду оплати праці.

$$\text{ФОП}_{\text{кор}} = \text{ФОП}_{\text{пл}} * K_{\text{різ}},$$

де $\text{ФОП}_{\text{пл}}$ – відкоригований фонд оплати праці.

Такий механізм коригування кошторису витрат певною мірою задовольняє потреби філіалів у нарощуванні обсягів реалізації послуг. Але і така методика не повною мірою задовольняла потреби філіалів, тому що нарощування послуг пов'язано з потребою збільшення інших статей витрат, які впливають на нарощування обсягів послуг поштового зв'язку і, як наслідок, зі збільшенням доходів. Перш за все, нарощування обсягів послуг пов'язано з додатковою потребою у виробничих бланках.

Тому на другому етапі (2002 р.) була розроблена нова модель методики коригування кошторису витрат при перевиконанні плану доходів, яка передбачає можливість збільшення не тільки фонду оплати праці, а і статті експлуатаційних матеріалів [6].

Збільшення витрат (ΔC), визначених у кошторисі для забезпечення технологічного процесу щодо надання послуг, проводиться згідно з зазначеною методикою за рахунок розподілу понадпланових чистих доходів (ΔD) наступним чином.

$$\Delta C = [1 - (K_{\text{н}} + K_{\text{р}})] * \Delta D,$$

де $K_{\text{н}}$ – частка доходу, як нерозподілений прибуток, що дорівнює 0,35;

$K_{\text{р}}$ – частка доходу для створення резерву для непередбачених витрат, які можуть виникнути із-за об'єктивних причин у відповідному звітному періоді, що дорівнює 0,05.

Додаткові витрати (ΔC) можуть бути використані на такі потреби: 5/6 – на оплату праці та нарахування на соціальні заходи, 1/6 – на додаткові матеріальні витрати, які пов'язані із обробкою понадпланових обсягів послуг на сплату податків.

Проте і ця модель методики коригування кошторису витрат не повною мірою задовольняє потреби виробничої діяльності при нарощуванні обсягів послуг та не дає можливості адекватно реагувати на зміни ринкового середовища, яке впливає на виробничу діяльність пошти. З нашої точки зору фіксована регламентація норми коригування кошторису витрат по директивно визначених статтях витрат не дає керівникам філіалів підприємства оперативно і в необхідному напрямку коригувати інші статті кошторису витрат у певних економічних умовах. Інколи виникає потреба при перевиконанні планових завдань по доходах скоригувати окремі статті кошторису витрат, вплив на які мають зовнішні, незалежні від філіалів підприємства причини.

Так, у зв'язку з переведенням з 1 січня 2003 р. пенсійного рахунку філіалів УДППЗ “Укрпошта” до Ощадного банку України, тариф на касове обслуговування готівкових коштів, + філіали, які отримують кошти для виплати пенсій, збільшився, наприклад, в Київській міській дирекції з 0,08% до 0,10%, що при формуванні кошторису витрат на 2003 р. не було передбачено. Незалежно від філіалів УДППЗ “Укрпошта” протягом року підвищуються тарифи на електроенергію, на оренду приміщень, в яких розміщені відділення поштового зв'язку, витрати на перевезення пошти тощо. Проте діюча модель методики коригування кошторису витрат не надає достатньою мірою філіалам підприємства такої можливості. До того ж нарощування обсягів доходів за рахунок збільшення обсягів торговельної діяльності, до яких входить закупівельна вартість, потребує залучення додаткових витрат на придбання товарів.

У таких умовах виникає необхідність коригування кошторису витрат керівництвом філіалів згідно з величиною впливу вищеперелічених факторів. Для цього пропонується наступна методика коригування кошторису витрат.

$$\Delta C = K_{\text{пл}} * \Delta D.$$

При цьому керівник філіалу буде мати право самостійно коригувати ту чи іншу статтю витрат у межах заплановано прибутку від звичайної діяльності до оподаткування при перевиконанні плану

доходів за умови дотримання планового коефіцієнта витрат, тобто відношення загальних витрат без купівельної вартості товарів до чистого доходу за звітний період. До того ж ця методика вимагає від керівника при невиконанні плану доходів відповідно зменшувати витрати передбачені кошторисом витрат.

Таким чином, запропоновані шляхи коригування методики кошторисного фінансування значно покращить механізм її використання, забезпечить підвищення ефективності функціонування УДППЗ “Укрпошта” та її філіалів.

Література

1. *Економіка зв'язу: Учебник для вузов* / В.Н. Орлов, Н.Е. Потапова-Синько, В.М. Гранатуров и др. – Одесса: УГАС, 1998. – 331 с.
2. *Економіка галузі зв'язку: Підручник для вузів і фахівців зв'язку: У 2-х т.* / За ред. В.М. Орлова, Ф.З. Мардаровського, Н.Ю. Потапової-Синько – Т.1: Управління, планування, ресурси / В.М. Орлов, В.М. Гранатуров, Ф.З. Мардаровський та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – Одеса: УДАЗ, 1999. – 238 с.
3. *Програма реструктуризації Українського об'єднання поштового зв'язку „Укрпошта”*. – Київ, 1998. – 12 с.
4. *Економіка галузі зв'язку: Підручник для вузів і фахівців зв'язку: У 2-х т.* / За ред. В.М. Орлова, Ф.З. Мардаровського, Н.Ю. Потапової-Синько – Т.2: Проектування, ефективність, фінанси / В.М. Орлов, Ф.З. Мардаровський, М.В. Гранатуров та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – Одеса: УДАЗ, 1999. – 238 с.
5. *Порядок фінансування філіалів (відособлених виробничих підрозділів) для забезпечення виробничої діяльності щодо надання послуг зв'язку, затверджений Генеральним директором УДППЗ "Укрпошта" В.Г. Мухінін 03.04.2000 р.* – 16 с.
6. *Порядок визначення розміру допустимого збільшення планового кошторису витрат при перевиконанні плану доходів по УДППЗ "Укрпошта", затверджений наказом УДППЗ "Укрпошта" від 17.07.02 №286.* – 3 с.